

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра галузевої соціології

Розробники:
кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри галузевої соціології Петренко-Лисак Алла
Олександрівна

ЗАТВЕРДЖЕНО
В.о. зав. кафедри галузевої соціології
(Безрукова О.А.)

Протокол № 8 від «28» 08 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІЗУАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній ступінь бакалавр
освітня програма соціальні технології
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	202__/202__
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Петренко-Лисак А.О.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії _____ (Червінська Т.Г.)
(підпис)

1. Мета дисципліни має подвійний характер:

Навчальна дисципліна «Візуальна соціологія» має на меті з'ясування поля досліджень візуальної соціології як однієї з галузевих соціологій, характеристика основних напрямів досліджень, розширення знань щодо методології та розвиток навичок аналітичної інтерпретації візуальних матеріалів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати історію соціологічної думки
2. Вміти аналітично мислити
3. Володіти навичками роботи з сучасною комп'ютерною та цифровою технікою

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна «Візуальна соціологія» носить практичний характер, сприяє формуванню в професійній практиці майбутніх соціологів вмінь і навичок роботи з візуальною інформацією та візуальними методами досліджень соціальної реальності. Передбачається набуття вмінь працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацьовувати першоджерела, розвиток навичок візуального аналізу, здобуття знань про способи візуальних дослідницьких методик, про відмінності між соціологічним та філософським, культурологічним, антропологічним способами використання візуального матеріалу в дослідженнях.

4. Завдання (навчальні цілі):

Основним завданням вивчення дисципліни є вивчення основних категорій візуальної соціології та теоретичних основ візуальної соціології, ознайомлення с основними принципами роботи фотографа та специфікою аналізу фотографічного матеріалу, з особливостями візуального дослідження кіно і відеоматеріалів та з особливостями міського простору як об'єкта візуальних досліджень.

Що спрямовано на формування таких компетентностей як:

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців.

СК13. Вміння обирати ефективні соціальні і комунікативні технології в роботі з різними соціальними групами.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	знати теоретичні основи та основні поняття візуальної соціології; основні напрями досліджень сучасної візуальної соціології; відмінні риси теоретико-методологічних підходів до аналізу візуальної інформації, використовуваної в соціологічному дослідженні; основні підходи до візуалізації соціальної реальності та її елементів; можливості та обмеження соціологічного аналізу візуальної інформації	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	40
2	вміти коректно використовувати візуальні засоби для аналізу соціальних явищ, аналізувати теоретичні джерела, порівнювати різноманітні підходи до соціологічного аналізу візуальних репрезентацій соціальної реальності; самостійно формулювати тему емпіричного дослідження в рамках сфери досліджень візуальної соціології;	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	35

	проводити дослідження соціальних явищ і процесів на візуальному матеріалі, з метою визначення особливостей репрезентації соціальних феноменів в сучасному суспільстві; працювати з візуальною інформацією			
3	організувати та презентувати дослідницький проект	самостійна робота, практичні заняття	презентація, колоквіум	15
4	вести аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	самостійна робота, практичні заняття	дослідницьке завдання; кейси	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)			
	1	2	3	4
РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.			+	+
РН17. Застосовувати ефективні соціальні, комунікативні, маркетингові технології в роботі з різними соціальними групами.	+	+		

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. активна робота на лекційних та практичних заняттях: РН1, РН2, РН4 – **50 балів** (30 мінімум);
2. виконання контрольних робіт: РН1, РН2, РН4 – **30 балів** (18 мінімум): КР1 10 (6), КР2 (6), КР3 10 (6);
3. виконання та презентація результатів дослідницького завдання: РН3 – **20 балів** (12 мінімум).

- підсумкове оцінювання: у формі заліку – як сумарний результат накопичених за семестр балів.

7.2 Організація оцінювання:

Активна робота на лекційних та практичних заняттях оцінюється за виконання завдань під час аудиторної роботи.

Контрольні роботи виконуються після вивчення тематичного блоку на найближчому за графіком навчання практичному занятті.

Дослідницьке завдання виконується протягом семестру, презентується на двох останніх за графіком навчання практичних заняттях.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.

Тематичний план лекційних та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Візуальна соціологія як соціологічна теорія та методологія				
1	Історія становлення та інституціоналізація візуальної соціології	4	2	4
2	Теоретико-методологічні основи та методи візуальної соціології	2	2	4
	Контрольна робота 1		2	6
2. Фотографія як предмет та метод соціологічних досліджень				
3	Соціальна історія фотографії. Теорії вивчення фотографії.	2	2	4
4	Методологія та методи аналізу фотографій	4	2	4
	Контрольна робота 2		2	6
3. Соціологічні дослідження кіно та відео				
5	Кіно як продукт візуальної культури	2	2	4
6	Кінематограф як предмет соціологічного вивчення	2	4	4
	Контрольна робота 3		2	6
4. Візуальний аналіз Інтернет контенту				
7	Сучасні візуальні комунікації	2	2	4
8	Дослідження візуального контенту соціальних мереж	2	4	4
	Дослідницьке завдання		4	20
	Всього:	20	30	70

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні заняття – 30 год.

Самостійна робота – 70 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Барт Р. Camera lucida. Коментарій к фотографії / пер. с фр., послесл. и коммент. Михаила Рыклина. – М.: ООО «Ад Маргинем Пресс», 2011. – С. 18-41 (272 с.)
2. Бердджер Дж. Як ми бачимо. – Х.: 2020. – С. 11-17, 133-158 (176 с.)
3. Солдатова В. Візуальні методи в соціології: основні підходи до збору соціологічної інформації // Соціальні виміри суспільства. – Вип. 7(18). – К., 2015. – С. 562-575.
4. Сонтаг С. О фотографії. – М.: ООО «Ад Маргинем Пресс», 2013. – С. 11-40 (272 с.)
5. Штомпка П. Візуальна соціологія. Фотографія як метод дослідження : Учебник для вузов. – М.: Логос, 2007. – С. 5-18, 30-44 (168 с.)

Додаткова:

6. Батаєва Е. Видимое общество. Теория и практика социальной визуалистики : Монография. – Х.: ФЛП Лысенко И.Б., 2013. – С. 58-65 (349 с.)
7. Запорожец О. Візуальна соціологія: контури підходу // Інтер (Інтеракція. Інтерв'ю. Інтерпретація). – 2007.– № 4. – С. 27-36.

8. Захарова Н. Візуальна соціологія: фотографія як об'єкт соціологічного аналізу // Журнал соціології та соціальної антропології. – 2008. – Том XI. № 1. – С. 147-161.

9. Розин В.М. Візуальна культура та восприятіє: Як людина бачить і розуміє світ. – М.: ЛЕНАНД, 2015. – (272 с.)

10. Элкінс Дж. Исследуя визуальный мир / пер. с англ. – Вильнюс: ЕГУ, 2010. – С. 216-234 (534 с.)

11. Элкінс Д. Шесть способів зробити візуальні дослідження серйозної наукової дисципліною // Топос. – 2007. – № 1(15). – С. 26-56.

Для поглибленого вивчення:

12. Бевзенко Л., Злобина Е. Образы успеха: опыт визуального исследования. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2012. – 236 с.

13. Беньямин В. Краткая история фотографии. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2015. – 168 с.

14. Візуальна антропологія: настройка оптики / под ред. Е. Р. Ярской-Смирновой, П. В. Романова. – Москва: ООО «Вариант», ЦСПГИ, 2009. – 296 с.

15. Візуальна антропологія: нові погляди на соціальну реальність: Сб. науч. ст. под ред. Е.Р. Ярской-Смирновой, П.В. Романова, В.Л. Круткина. – Саратов: Научная книга, 2007. – 528 с.

16. Березин В.М., Волкова И.И., Грабельников А.А. Экранная коммуникация в современном информационном обществе : Учеб. пособие. – М.: РУДН, 2008. – 347 с.

17. Базен А. Что такое кино? / пер. с фр. В. Божовича (кн. I) и Я. Эпштейн (кн. II-IV). – М.: Искусство, 1972. – 384 с.

18. Бойцова О. Любительское фото: визуальная культура повседневности. – СПб.: Изд-во Европ. ун-та, 2013. – 266 с.

19. Брекнер Р. Изображенное тело. Методика анализа фотографии // Интер. – 2007. – №4. – С. 13-32.

20. Бурдые П., Болтански Л., Кастель Р., Шамборедон Ж.-К. Общедоступное искусство: опыт о социальном использовании фотографии. – М.: Издател. и консалтинг. группа «Праксис», 2014. – 456 с.

21. Власова Т. Рассматривание, рассказывание, припоминание: нарративизация содержания семейных альбомов // <http://art.photo-element.ru/analysis/narrativ/narrativ.html>

22. Вирилио П. Машина зрения; пер. с фр. // Вирилио П. Машина зрения. Информационная бомба. Стратегия обмана. – Луганск: Биг-Пресс, 2013. – С. 9-106

23. Грей Г. Кино: Візуальна антропологія / пер. с англ. М.С. Неклюдовой. — М.: Новое литературное обозрение, 2014. – 208 с.

24. Дыко Л. Основы композиции в фотографии. – М.: «Высшая школа», 1989. – 175 с.

25. Зубавіна І.Б. Екранна культура: засоби моделювання художньої реальності (час і простір у кінематографі). – К.: 2006. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=1793>

26. Зубавіна І.Б. Час і простір у кінематографі: монографія. — К., 2008. — 448 с.

27. Коццолино М. Невербальная коммуникация. Теории, функции, язык и знак / Пер. с итал. – Х.: изд-во «Гуманитар.Центр», 2015. – 224 с.

28. Круткин В. Фотографический опыт и его субъекты // Візуальна антропологія: нові погляди на соціальну реальність; Под ред. Е. Ярской-Смирновой, П. Романова, В. Круткина. – Саратов. 2007. – С. 43-60.

29. Мещеркина Е. Фотография из семейного альбома // Интер. – 2004. – № 2-3. – С. 94-96.

30. Лапин А.И. Фотография как... : Учебное пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2003. – 296 с.

31. Малви Л. Візуальне задоволення і нарративний кінематограф // Антологія гендерної теорії; Составители Е. Гапова, А. Усманова. – Минск: Профили, 2000. – С. 280-287.

32. Нуркова В.В. Зеркало с памятью. Феномен фотографии: Культурно-исторический анализ. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2006. – 287 с.

33. Петренко-Лисак А.О. Самофотографування (селфі) як соціокультурний феномен та вище девіації // Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць. – Випуск 8(19). – К., ІС НАНУ, 2016. – С. 402-415.

34. Петренко-Лисак А.О. Фотопортрет як «місце пам'яті» людей і речей // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. – Вип. 12. – 2018. – С. 133-144.

35. Сальникова Е. Феномен визуального. От древних истоков к началу XXI века. – М.: Прогресс-Традиция, 2012. – 576 с.

36. Семина М.В., Ганжа А.О. Визуальная социология и развитие социологического воображения // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2008. – Том XI. № 2. – С. 153-167.

37. Сергеева О.В. Исследовательское поле визуальной социологии // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2008. – Том XI. № 1. – С. 136-146.

38. Трэски А. Теория видео. Онлайн-видео: эстетика или деградация видео \ Пер. с англ. – Х.: изд-во «Гуманитар.Центр», 2017. – 252 с.

39. Шманкевич Т.Ю. О потенциале фотографии для социологического исследования. Сюжет школьного гламура // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2009. – Т. 12. № 3. – С. 94-105.

40. Шютц А. Смысловая структура повседневного мира: очерки по феноменологической социологии. – М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2003. – 336 с.

10. Додаткові ресурси:

1. Сивков Д. «Общество на экране. Как социальные ученые смотрят фильмы?» – Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?v=9iNydGIE_WI

2. Как социолог смотрит кино // Arzamas, Курс № 30 Социология как наука о здравом смысле. – Режим доступа: <http://arzamas.academy/materials/937>